

Studieplan for videreutdanning i Samspill og kommunikasjon med personer som har omfattende funksjonsnedsettelse

30 studiepoeng

Programme Description for Continuing Education in Communication and interaction with persons with profound disabilities

30 ECTS

Fakultet for helsefag
Faculty of Health Studies

VID Sandnes

Godkjent 9. mai 2019 av Utdanningsutvalget

Innholdsfortegnelse

1. Presentasjon av studiet	1
2. Målgruppe og opptakskrav	1
3. Læringsutbytte	2
Kunnskaper.....	2
Ferdigheter	2
Generell kompetanse	3
4. Arbeids- og undervisningsformer	3
5. Internasjonalisering	4
6. Vurderingsformer	4
7. Studiets oppbygning	4
8. Nøkkelinformasjon om studiet	5
Beskrivelse av studieprogrammets innhold og profil	6
Læringsutbytte	6
9. Emnebeskrivelser	8
1. Samspill- og kommunikasjonsutvikling	9
2. Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)	13
3. Fagutvikling ved bruk av videoanalyse.....	17

1. Presentasjon av studiet

Å kommunisere er en grunnleggende menneskerett og en del av den menneskelig væren. Videreutdanning i samspill og kommunikasjon med personer som har omfattende funksjonsnedsettelse bygger på alle menneskers iboende verdighet, menneskerettigheter og FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CDRP). Det å forstå og bli forstått er avgjørende for all utvikling og læring. Mange mennesker med omfattende funksjonsnedsettelse gjør ikke bruk av symboler (ord, tegn eller grafiske uttrykk) i kommunikasjon med omverdenen. De formidler seg med kroppslige og emosjonelle uttrykk som omgivelsene må fortolke, skape mening i og svare på.

Formålet med videreutdanningen er å øke kunnskap om menneskets iboende evne til kommunikasjon og kommunikasjonsutvikling og muligheter for utvikling i samspill med andre.

Personer som har omfattende funksjonsnedsettelse kan være personer med utviklingshemming av alvorlig grad, personer med langt fremskreden demens eller andre som har kommunikative vansker som følge av kognitive funksjonsnedsettelse. Omfattende funksjonsnedsettelse innebærer avhengighet til andre i varierende grad. Et godt hverdagsliv krever profesjonelle som har et solid kunnskapsgrunnlag om førspråklig kommunikasjon og kommunikasjonsutvikling og som evner å være nærværende og fortolkende i samspill og kommunikasjon med de som uttrykker seg med kroppsspråk.

Studiet bygger på forståelse av medborgerskap, og legger vekt på å fremme forståelse for livsverdensperspektiv til personer med omfattende funksjonsnedsettelse. Studiet bygger på grunnlagsforståelse om at all samhandling og kommunikasjon har betydning for menneskets utvikling, uansett alder, og at alle er kommunikative aktører. Studiet skal fremme aktiv medborgerskap og demokratiske praksiser i tjenestetilbud til personer med omfattende funksjonsnedsettelse.

Både teorigrunnet og de praksisrelaterte oppgaver i studiet har et relasjonsperspektiv. Et utgangspunkt som retter fokus på relasjon, samfunnsforhold og individuelle forutsetninger. Det er forhold som virker inn på den enkeltes muligheter til å være aktør i lærings- og utviklingsprosesser.

Videreutdanningen inngår som valgfrie emner i VID vitenskapelige høgskole sin mastergradsutdanning i «Medborgerskap og samhandling», og kvalifiserer for arbeid innenfor utdanning og velferdstilbud til personer med omfattende funksjonsnedsettelse.

2. Målgruppe og opptakskrav

Videreutdanningen retter seg mot fagpersoner som arbeider med utdanning, helse og velferd innenfor kommunal, statlig, privat eller ideell tjenesteyting og pedagogisk virksomhet. Studiet vil også egne seg for administrativt personell og ledere i kommunal og statlig virksomhet, med ansvar for koordinering eller planlegging for tjenester tiltenkt personer med redusert

eller manglende verbal kommunikasjon. Studiet retter seg mot samfunns- og tjenesteområder hvor tjenesteyting planlegges, tilrettelegges og gjennomføres.

Det stilles krav om minimum bachelorgrad (180 studiepoeng) eller annen utdanning på tilsvarende nivå, av minimum tre års omfang innenfor helse-, sosial- og andre velferdsfag.

Søkere med pedagogisk eller samfunnsfaglig utdanning med samme omfang, kan tas opp etter individuell vurdering. For disse søkerne må det da dokumenteres minimum ett års relevant velferdsfaglig yrkeserfaring etter endt utdanning. I den individuelle vurderingen vil relevant praksis og omfang av relevante fag/emner i fagkretsen legges til grunn.

Jf. § 3 i forskrift 1. desember 2005 nr. 1392 krav til mastergrad. Opptak og rangering skjer i henhold til forskrift 12. desember 2016 om opptak, studier, eksamen og grader ved VID vitenskapelige høgskole

3. Læringsutbytte

Læringsutbyttebeskrivelsene er lagt på 2. syklus (master) i tråd med det nasjonale kvalifikasjons-rammeverket for høyere utdanning.

Etter endt videreutdanning skal kandidaten ha følgende læringsutbytte, inndelt i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskaper

Kandidaten:

- har inngående kunnskap om samspill og kommunikasjon i et livsverdensperspektiv som fremmer aktørskap
- har inngående kunnskap om relasjonelle perspektiv på funksjonshemming
- har avansert kunnskap om ressurser i samspill og kommunikasjon når en person mangler eller har begynnende symbolforståelse
- har inngående kunnskap om betydningen av sensitiviserende og støttende samspillsformer som fremmer kommunikasjon
- har inngående kunnskap om betydningen av en åpen fortolkende tilnærming i å forstå kroppslige uttrykksformer
- kan anvende kunnskap om narrativitet og refleksjon som ressurs i fagutviklings- og innovasjonsprosesser
- har kunnskap om fagutviklingsarbeid og særlig bruk av video for å identifisere mestring og ressurser i førspråklig samspill og kommunikasjon.

Ferdigheter

Kandidaten

- kan analysere og reflektere kritisk over kontekstuelle forhold som påvirker muligheter for aktørskap, aktivitet og deltakelse.

- kan anvende kunnskaper og har ferdigheter i samspill med andre preget av: anerkjennelse, empatisk og sensitiv holdning til den andres uttrykksform.
- kan beskrive, analysere og forholde seg kritisk til teorier om førspråklige, emosjonelle og kroppslige uttrykksmåter
- kan analysere og formidle refleksjoner over video av samspill med personer med alvorlige funksjonsnedsettelse.

Generell kompetanse

Kandidaten

- kan analysere og formidle relevante faglige og etiske utfordringer knyttet til kunnskapsutvikling om samspill, kommunikasjon og medvirkning når en person ikke selv uttrykker ønsker og behov
- kan utviklet kompetanse i å oppdage muligheter og ressurser i førspråklig kommunikasjon
- kan initiere og tilrettelegge for utvikling og fornying i tjenestetilbud

4. Arbeids- og undervisningsformer

Undervisnings- og læringsformene bygger på et sosialt og prosessuelt læringssyn, hvor den enkelte student sitt medansvar og deltakelse er grunnleggende for kunnskapstilegnelse og egenutvikling. En tverrprofesjonell sammensatt studentgruppe legger grunnlag for tverrprofesjonell samarbeidslæring (TPS). TPS vil gi en felles velferdsfaglig kompetanseplattform, og vil styrke kandidatens evne til tverrfaglig samarbeid etter endt utdanning. Innføring i teoriperspektiv og diskurser i fagfeltet legger også til rette for utvikling av en kritisk og analytisk holdning og tenkemåte

For at studenter skal ha likeverdige muligheter til å gjennomføre studiet, vil studiet tilstrebe å utvikle universelle løsninger som inkluderer flest mulig. De universelle løsningene skal gjelde adkomst, rom og utstyr, samt undervisning, materiell og læringsverktøy (IT, film og presentasjoner m.v.) Utover de universelle løsningene, vil individuell tilrettelegging hjemlet i Universitets- og høyskoleloven § 4-3 og i Likestillings og diskrimineringsloven § 21 være gjeldende. Som del av læringssynet, vil tilgjengelighet og inkludering være en generell holdning, som gjenspeiler seg i praksis.

Læringsaktivitetene inkluderer forelesninger, individuelle oppgaver, gruppearbeid med framlegg og diskusjoner i plenum, refleksjonsoppgaver (individuelle og i gruppe), samt gruppeaktivitet på læringsplattformen, for eksempel diskusjonsforum og oppgaveløsning. Videre er egenstudier av litteratur grunnleggende, sammen med obligatorisk arbeidskrav og veiledning. Skriftlige oppgaver vektlegges gjennom studiet for å fremme forståelse av sammenhenger mellom teori og praksis, kunnskapsbasert praksis og ulike forskningstilnærminger. Skriftlige oppgaver skal også bidra til etisk refleksjon og kritisk analyse, slik studiets overordnede mål og kjerneområder tilsier.

Studiet vektlegger også vurderingsformer som har til hensikt å vurdere kunnskap, ferdigheter og generelle kompetanser som utvikles i samarbeid med andre.

5. Internasjonalisering

Fakultetet for helsefag har partnerinstitusjoner i flere land i Norden, men også i Europa, Midtøsten og Nord- Amerika. Ansatte har etablerte samarbeid både i forsknings- og utdanningssammenheng på nasjonalt og internasjonalt nivå, som videreformidles gjennom undervisning og bidrar til å gi studentene oppdatert kunnskap innenfor våre forskningsfelt og studiets fagområder.

Teori og forskning knyttet til temaet *samspill og kommunikasjon* har en forankring i både norsk og internasjonal litteratur og forskning. Pensum er derfor både på norsk, nordisk og engelsk. I studiet undervises det i hovedsak på norsk. Internasjonale gjestelærere ved videreutdanningen vil være med og sikre internasjonal aktualitet, oppdatert kunnskap samt gi mulighet for nordisk- og engelskspråklig undervisning.

6. Vurderingsformer

Eksamen avholdes i hht forskrift 12. desember 2016 om opptak, studier, eksamen og grader ved VID vitenskapelige høyskole. Det avlegges eksamen i alle emner, og det benyttes ulike vurderingsformer. Vurderingsform og vurderingsuttrykk beskrives under hvert enkelt emne.

7. Studiets oppbygning

Denne tverrfaglige videreutdanningen er organisert som et ettårig deltidsstudium, hvor hele (30 stp.) eller deler (emne 1, 10 stp.) kan inngå i porteføljen i VID vitenskapelige høyskole sin tverrfaglig mastergradsutdanning i *medborgerskap og samhandling*.

Videreutdanningen strekker seg over to semestre, er samlingsbasert og består av tre emner:

- Samspill- og kommunikasjonsutvikling (10 stp.)
- Alternativ og supplerende kommunikasjon (10 stp.)
- Fagutvikling ved bruk av videoanalyse (10 stp.)

Emnet *Samspill- og kommunikasjonsutvikling* kan tas som enkeltstående valgemne. Emnene *Alternativ og supplerende kommunikasjon* og *Fagutvikling ved bruk av videoanalyse* bygger på det første emnet.

I samlingsukene legges det vekt på å utvikle kunnskap om ulike innfallsvinkler til å analysere og forstå førspråklig samspill og kommunikasjon. Det er undervisning som studentene vanskelig kan erverve seg kun gjennom lesing av faglitteratur og studentens deltakelse er derfor viktig for egen og andres læring

Mellom samlingene arbeider studentene med oppgaver og lesing av pensumlitteratur.

Emnet Fagutvikling ved bruk av videoanalyse forutsetter at studentene har mulighet for å være i en praksis eller hospitere for å kunne gjennomføre videoanalyse.

Tabellen under viser omfang og plassering av samlingsuker:

Emnekode	Emnenavn	Studiepoeng	Semester	O/V*
MEMEDBO-501	Samspill- og kommunikasjonsutvikling	10	Vår	V

MEMEDBO-502	Alternativ og supplerende kommunikasjon	10	Høst	V
MEMEDBO-503	Fagutvikling ved bruk av videoanalyse	10	Høst	V

8. Nøkkelinformasjon om studiet

Navn på studieprogrammet: Samspill og kommunikasjon med personer som har omfattende funksjonsnedsettelser		Engelsk navn på studieprogrammet: Communication and interaction with persons with profound disabilities	
ISCED-kode:			
Studieprogramkode: MAMEDBO 501, 502 og 503		Kvalifikasjonsnivå: 2. syklus (mastergrad)	
Antall studiepoeng: 30		Grad etter avsluttet studium:	
Undervisningsspråk: norsk		Organisering av studiet: Deltid (50 % studiebelastning)	
Praksisstudier: Nei		Praksisomfang: 0	
Normert studietid: 1 år	Studieåret starter: Vår	Undervisningssted: Sandnes	

Målgruppe og opptakskrav

Videreutdanningen retter seg mot fagpersoner som arbeider med utdanning, helse og velferd innen kommunal, statlig, privat eller ideell tjenesteyting og pedagogisk virksomhet. Studiet vil også egne seg for administrativt personell og ledere i kommunal og statlig virksomhet, med ansvar for koordinering eller planlegging for tjenester tiltenkt personer med manglende eller redusert verbalt kommunikasjon. Studiet retter seg mot samfunns- og tjenesteområder hvor tjenesteyting planlegges, tilrettelegges og gjennomføres.

Det stilles krav om minimum bachelorgrad (180 studiepoeng) eller annen utdanning på tilsvarende nivå, av minimum tre års omfang innenfor helse-, sosial- og andre velferdsfag. Søkere med pedagogisk eller samfunnsfaglig utdanning med samme omfang, kan tas opp etter individuell vurdering. For disse søkerne må det da dokumenteres minimum ett års relevant velferdsfaglig yrkeserfaring etter endt utdannelse. I den individuelle vurderingen vil relevant praksis og omfang av relevante fag/emner i fagkretsen legges til grunn.

Beskrivelse av studieprogrammets innhold og profil

Videreutdanningen består av tre delemener: Kommunikasjonsutvikling, Alternativ og supplerende kommunikasjonen og Innovasjon og fagutvikling ved bruk av video.

Fokus i emnet: *Kommunikasjonsutvikling* er det som skjer i samspill mellom mennesket som har omfattende funksjonsnedsettelse og omsorgspersonen. Emnet tar opp både en relasjonelle forståelsen av funksjonshemming og teorier om samspill og kommunikasjon mellom mennesker.

Emnet: *Alternativ og supplerende kommunikasjon* gir grunnleggende teoretisk kunnskap om alternative og supplerende kommunikasjonsformer for personer med begynnende symbolforståelse. Det gis innføring i ulike tilnæringsmåter ved bruk av alternative og supplerende kommunikasjon med vekt på partnerstøttet kommunikasjon. Emnet vektlegger betydningen av å tilrettelegge for språkmiljø som bygge på anerkjennelse av den enkeltes ressurser, muligheter og kommunikative kompetanse.

Emnet: *Innovasjon og fagutvikling ved bruk av videoanalyse* legger særlig vekt på bruk av metoden videoanalyse i team som bygger på et relasjonelt teoriperspektiv. Gjennom analyse av videoklipp individuelt eller i team kan en reflektere over samspillet og drøfte mulige fortolkninger og samskape forståelser av hva som kan fremme god og meningsfull kommunikasjon.

Læringsutbytte

Etter endt videreutdanning skal kandidaten ha følgende læringsutbytte, inndelt i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskaper

Kandidaten:

- har inngående kunnskap om samspill og kommunikasjon i et livsverdensperspektiv som fremmer aktørskap
- har inngående kunnskap om relasjonelle perspektiv på funksjonshemming
- har avansert kunnskap om ressurser i samspill og kommunikasjon når en person mangler eller har begynnende symbolforståelse
- har inngående kunnskap om betydningen av sensitiviserende og støttende samspillsformer som fremmer kommunikasjon
- har inngående kunnskap om betydningen av en åpen fortolkende tilnærming i å forstå kroppslige uttrykksformer
- kan anvende kunnskap om narrativitet og refleksjon som ressurs i fagutviklings- og innovasjonsprosesser
- har kunnskap om fagutviklingsarbeid og særlig bruk av video for å identifisere mestring og ressurser i førspråklig samspill og kommunikasjon.

Ferdigheter

Kandidaten

- kan analysere og reflektere kritisk over kontekstuelle forhold som påvirker muligheter for aktørskap, aktivitet og deltakelse
- kan anvende kunnskaper og ha ferdigheter i samspill med andre preget av: anerkjennelse, empatisk og sensitiv holdning til den andres uttrykksform

- kan beskrive, analysere og forholde seg kritisk til teorier om førspråklige, emosjonelle og kroppslige uttrykksmåter
- kan analysere og formidle refleksjoner over video av samspill med personer med alvorlige funksjonsnedsettelse

Generell kompetanse

Kandidaten

- kan analysere og formidle relevante faglige og etiske utfordringer knyttet til kunnskapsutvikling om samspill, kommunikasjon og medvirkning når en person ikke selv uttrykker ønsker og behov
- har utviklet kompetanse i å oppdage muligheter og ressurser i førspråklig kommunikasjon
- kan initiere og tilrettelegge for utvikling og fornying i tjenestetilbud

Arbeids- og yrkesmuligheter etter endt utdanning

Videreutdanningen kvalifiserer for arbeid i og med tjenestetilbud til personer som har omfattende funksjonsnedsettelse. Det kan være planlegging og gjennomføring av tjenestetilbud til personer med utviklingshemming av alvorlig grad, personer med langt fremskreden demens eller andre som har kommunikasjonsvansker som følge av kognitive funksjonsnedsettelse.

Videre studiemuligheter etter endt utdanning

Mastergradsutdanning i medborgerskap og samhandling.

9. Emnebeskrivelser

Samspill- og kommunikasjonsutvikling

Early interaction and communication development

Fakta om emnet	Undervisning	Praksis
Emnekode: MAMEDBO-501 Antall studiepoeng: 10 Tilbys som enkeltemne: Ja Emnestatus: Valgemne	Undervisningsspråk: Norsk Undervisningssted: Sandnes Undervisningstermin: Vår Obligatorisk undervisning: Ja	Praksisstudier: Nei Praksisomfang: x timer/uker
Studienivå: Høyere grad		Studentarbeidsomfang Undervisningsomfang: 30 timer Omfang studentstyrt arbeid: 240 timer Totalt antall studentarbeidstimer: 270 timer
Plassering i studieløpet Heltid: Ikke fastsatt Deltid: Ikke fastsatt Forkunnskapskrav: bachelorgrad		

Innhold

Kunnskap om kommunikasjonsutvikling og samspillsformer basert på førspråklige og kroppslige uttrykksformer utgjør basiskunnskap i videreutdanningen. Emnet omfatter teorier om førspråklig kommunikasjon relatert til mennesker med omfattende funksjonsnedsettelse. Dette er kommunikasjonsformer som i hovedsak baserer seg på personlige tegn, lyder, gester og kroppsspråk. Formålet er å styrke studentenes kompetanse til å kunne fremme og støtte den enkeltes brukers ressurser og skape en språkkultur for førspråklig kommunikasjon. Teorier om moderne spedbarnsforskning, relasjon, intersubjektivitet og tilknytning står sentralt.

Fokus i emnet er det som skjer i samspill mellom mennesket som har omfattende funksjonsnedsettelse og omsorgspersonen. Emnet tar opp både en relasjonelle forståelsen av funksjonshemming og teorier om samspill og kommunikasjon mellom mennesker.

Hverdagslivet til personer med omfattende funksjonsnedsettelse preges av avhengighet til andre. Dette fordrer at den profesjonelle anerkjenner den andres ytringer som meningsfulle og evner å tolke nyanser i kroppslige uttrykksformer i motsetning til å kategorisere. I emnet utvikler studenten kunnskap som fremmer deltagelse og myndiggjøring. Det legges vekt på faglige tilnærminger preget av anerkjennelse, sensitivitet, forståelse og refleksjon. Særlig vil aktørskap, etikk og maktdimensjoner i samhandling på ulike nivå stå sentralt.

Hovedtemaer:

- Relasjonell forståelse av funksjonshemming
- Teoriperspektiver på førspråklig kommunikasjon og kommunikasjonsutvikling
- Teorier om relasjon, intersubjektivitet og tilknytning.
- Perspektiver på makt og avmakt relatert til tjenestetilbud for personer med omfattende funksjonsnedsettelse

Læringsutbytte

Etter fullført emne skal studenten ha følgende læringsutbytte, inndelt i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskaper Studenten

- har inngående kunnskap om tidlige utviklingspsykologiske fenomen
- har kunnskap om kommunikasjons- og samspillsutvikling som transaksjonell prosess
- har inngående kunnskap om kroppslige, emosjonelle og førspråklige uttryksmåter

Ferdigheter

- Studenten kan identifisere og analysere kroppslige, emosjonelle og førspråklige ytringer og uttryksmåter
- kan analysere og reflektere over betydningen av samspillspartneres rolle i å fremme kroppslige, emosjonelle og førspråklige ytringer og kommunikasjonsmåter

Generell kompetanse

- Studenten kan reflektere analytisk over hvordan menneskesyn og forståelser av funksjonshemming virker inn på den profesjonelles fortolkende tilnærming i forståelsen av kroppslige uttryksformer
- kan reflektere analytisk over maktdimensjoner i relasjoner og praksiser med personer med omfattende funksjonsnedsettelse

Arbeids- og undervisningsformer

- Forelesninger
- Dialog/samtaler om tema i forelesningene
- Arbeid med oppgaver individuelt og i grupper på læringsplattformen

Obligatoriske aktiviteter

Med utgangspunkt i et selvvalgt narrativ (historiefortelling fra praksis) og pensum skal studenten reflektere over samspill og kommunikasjon. Leveres som skriftlig notat;

- Skriftlig notat +/- 2000 ord
- Presenteres i et muntlig framlegg
- Vurderingsuttrykk: Godkjent / ikke godkjent. Oppgaven må være godkjent for å kunne gå opp til eksamen.

Vurderingsordning

Vurderingsform	Varighet	Vurderingsuttrykk	Vekting
Hjemmeeksamen, skriftlig individuell +/- 2500 ord	8 uker	A-F	100/100

Pensum

- Bunning, K (2009): *Making sense of communication. I Pawlyn & Carnaby red. Profound intellectual and multiple disabilities. Nursing complex needs.* West Sussex- Willey-Blackwell. (s.46-61 =15 sider)
- Christensen, K og Nilssen,E (2006): *Omsorgen for de annerledes svake. Et overvåket hverdagsliv.* Oslo: Gyldendal Akademisk. (S.33-60 = 27 sider)
- Dennis, R (2002): *Nonverbal Narratives: Listening to people with severe intellectual disability.* Research & Practice for person with severe disabilities. Vol. 27, Nr 4, (s.239-249 = 10 sider)
<http://ezproxy.vid.no/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=sih&AN=9998404&site=ehost-live>
- Engelsrud, G. (2006): *Hva er kropp.* Oslo: Universitetsforlaget. (s. 84-103 = 19 sider)
- Granlund, M, Wilder, J and Almqvist,L (2013): *Severe Multiple Disabilities.* I Wehmeyer, M.L. (red.): The Oxford handbook of positive Psychology and Disability. New York: Oxford University press. (s.452-474 = 22 sider).
- Goldbart,J and Caton, S (2010): *Communication and people with the most complex needs: what works and what is essential.* Research Institute for health and social change. Manchester Metropolitan University (MMU) Mencap. (s.1-30 = 30 sider) <http://hampshirelearningdisabilitypartnershipboard.org.uk/uploads/attachment/266/communicating-with-people-with-complex-needs-what-works.pdf>
- Goodwin, M (2013): *Listening and responding to children with PMLD – towards a framework and possibilities. The SLD experience.* Spring 2013, Vol 65 (s.21-27 = 7 sider).
- Hansen, B.R (2012): *I dialog med barnet.* Oslo: Gyldendal Akademisk (s. 61-88 = 27 sider).
- Hafstad, R og Øvreeide, H (2011): *Utviklingsstøtte. Foreldrefokusert arbeid med barn.* Kristiansand: Høgskoleforlaget. 2. opplag 2013. (s. 23-126 = 103 sider)
- Hart, S og Schwart, R (2009): *Fra interaksjon til relasjon. Tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore & Fonagy.* Oslo: Gyldendal Akademisk. (s.63-152 = 76 sider).
- Horgen,T , Slåtta,K og Gjermestad, A (red) 2010: *Multifunksjonshemming, livsutfoldelse og læring.* Oslo: Universitetsforlaget. (s.57-73 og s. 91-161= 130 sider)
- Hovland, B. I. (2011). *Narrativ etikk og profesjonelt hjelpearbeid.* Oslo: Gyldendal akademisk. (s.13-42 = 29 sider)
- Horgen, T. (2010). *Å sette seg selv i spill: Om ansvar, moral, etikk og utfordringer i møte med barn med multifunksjonshemming.* I: K. Stensæth, A. T. Eggen & R. S. Frisk (Eds.), *Musikk, helse, multifunksjonshemming.* (Vol. 2010:2.). Oslo: Senter for musikk og helse. (s.5-22 = 17 sider)
- Juritzen,T og Heggen, K. (2009). *Produktive maktpraksiser i sykehjem - en Foucaultinspirert analyse av pleiefaglig handlekraft.* Tidsskrift for velferdsforskning. 12 (2) (s. 94-104 =10 sider).
- Kirkebæk, B. (2009). *At vejlede ud fra et relationistisk perspektiv - fra ekspertvælde til vidensdeling.* I: M. Brekke & K. Søndena (red): *Veiledningskvalitet* Oslo: Universitetsforlaget (s. 107-120 = 13 sider)
- Kirkebæk, B. (2010): *Almagt og afmagt. Specialpedagogikkens holdninger, handlinger og dilemmaer.* København: Akademisk Forlag (s. 199-212= 18 sider)
- Lorentzen, P. (2013). *Kommunikasjon med uvanlige barn: en dialogisk tilnærming.* Oslo: Universitetsforl. (s.15-107 = 92) 2.utgave
- Nortvedt, P. (2008): *Profesjon og paternalisme.* I: Molander, A., Terum, LI (red.): *Profesjonsstudier.* Oslo: Universitetsforlaget, 2008 (s. 251-261 = 10 sider)

Rønsholt, Groot, Godrim, Bech (red.) (2013): *Relationspsykologi - i praksis*. Fredrskhavn Dafolo (s. 15-45 = 30 sider)
2.utgave

Sollied, S (2009): *I mangel på ord* i M. Brekke & K. Søndena (red): *Veiledningskvalitet* Oslo: Universitetsforlaget (s. 121 -139 = 18 sider).

Tøssebro (2010): *Hva er funksjonshemming?* Oslo: Universitetsforlaget. (s. 15-3 og kap 2 = 35 sider).

Vorhaus, J (2016): *Giving voice to profound disability. Dignity, dependence and human capabilities*. Oxon: Routeledge. (130 sider)

Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)

Augmentative and Alternative Communication (AAC).

Fakta om emnet	Undervisning	Praksis
Emnekode: MAMEDBO-502 Antall studiepoeng: 10 Tilbys som enkeltemne: Nei Emnestatus: Valgemne	Undervisningsspråk: Norsk Undervisningssted: Sandnes Undervisningstermin: Høst Obligatorisk undervisning: Ja	Praksisstudier: Nei Praksisomfang: x timer/uker Studentarbeidsomfang
Studienivå: Høyere grad		Undervisningsomfang: 30 timer Omfang studentstyrt arbeid: 240 timer Totalt antall studentarbeidstimer: 270 timer
Plassering i studieløpet Heltid: Ikke fastsatt Deltid: Ikke fastsatt Forkunnskapskrav: MAMEDBO-501, emnet Samspill- og kommunikasjonsutvikling		

Innhold

Emnet bygger videre på emnet Samspill og kommunikasjonsutvikling.

Barn, unge og voksne som helt eller delvis mangler et talespråk, vil kunne ha behov for alternative og/eller supplerende kommunikasjonsformer (ASK). Emnet gir grunnleggende teoretisk kunnskap om alternative og supplerende kommunikasjonsformer for personer med begynnende symbolforståelse. Det gis innføring i ulike tilnæringsmåter ved bruk av alternative og supplerende kommunikasjon med vekt på partnerstøttet kommunikasjon. Emnet vektlegger betydningen av å tilrettelegge for språkmiljø som bygge på anerkjennelse av den enkeltes ressurser, muligheter og kommunikative kompetanse.

Bruk av alternative og supplerende kommunikasjonsformer stiller krav til kritisk refleksjon og etisk sensitivitet i både kartlegging, tilpasning og bruk av ASK i dagliglivet. Det vektlegges at ASK skal være et supplement til annen kommunikativ kompetanse og ytringer.

Hovedtemaer:

- Innføring i ulike kommunikasjons- og symbolsystem (ASK), herunder eksempler på kommunikasjons hjelpemidler og teknologiske løsninger.
- Forutsetninger for å bli en god kommunikasjonspartner
- Metoder for kartlegging og tilrettelegging av miljø/omgivelser/nærpersoner og personens kommunikasjonskompetanser
- Dialogisk og relasjonelt perspektiv på ASK
- Etske utfordringer i kommunikasjon med personer som bruker ASK

Læringsutbytte

Etter fullført emne skal studenten ha følgende læringsutbytte, inndelt i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskaper:

- Studenten har inngående kunnskap om ulike kommunikasjonsformer hos personer som bruker alternative og supplerende kommunikasjon.
- har inngående kunnskap om tilrettelegging av kommunikasjons hjelpemidler hos personer som uttrykker seg med begynnende symbolspråk, samt gester og kroppsspråk

- har inngående innsikt i tilrettelegging og tilpasning av kommunikasjons- og læringsmiljø med bruk av ASK
- har kunnskap om juridiske rettigheter knyttet til ASK

Ferdigheter:

- Studenten kan analysere og kritisk reflektere over forhold som virker inn på kommunikasjonen med ASK- brukere.
- kan utføre kartlegging av kommunikasjon og samspill
- kan reflektere over egen rolle som kommunikasjonspartner sammen med personer som har bruk for alternativ og supplerende kommunikasjon.

Generell kompetanse:

- Studentens skal kunne planlegge, tilrettelegge og evaluere bruk av ASK
- kan reflektere over aktuelle etiske utfordringer ved bruk av ASK

Arbeids- og undervisningsformer

- Forelesninger
- Dialog og diskusjon i klasserom
- Seminar/fremlegg
- Arbeid med oppgaver individuelt og i grupper på læringsplattformen mellom samlingene.

Obligatoriske aktiviteter

Med utgangspunkt i pensum skal studentene skrive et refleksjonsnotat der de reflekterer over et gitt relevant tema, maks +/- 3000 ord

Vurderingsuttrykk: godkjent / ikke-godkjent. Oppgaven må være godkjent for å kunne gå opp til eksamen.

Vurderingsordning

Vurderingsform	Varighet	Vurderingsuttrykk	Vekting
Muntlig, individuell	1 t	Bestått/ikke bestått	100/100

Utfyllende informasjon om eksamen/vurdering:

Den muntlige høringen tar utgangspunkt i godkjent skriftlig arbeidskrav og aktuelt pensum.

Pensum

Blackstone, S. W., & Berg, M. H. (2006). *Social networks : en kommunikasjonsoversikt for mennesker med store kommunikasjonsvansker og deres kommunikasjonspartnere: manual.* (54 sider)

Bunning, K., Kwiatkowska, G., & Weldin, N. (2012). People with profound and multiple intellectual disabilities using symbols to control a computer: exploration of user engagement and supporter

- facilitation. *Assistive Technology*, 24(4), 259-270. (11 sider)
<http://ezproxy.vid.no/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=c8h&AN=104422669&site=ehost-live>
- Eberhart, B., Forsberg, J., Fäldt, A., Nilsson, L., Nolemo, M., & Thunberg, G. (2017). Tidiga kommunikations-och språkinsatser till förskolebarn. *EBH-rapport, Föreningen Sveriges Habiteringschefer*. Retrieved from <http://habiliteringsverige.se/site/uploads/2017/05/Tidiga-kommunikations-och-spr%C3%A5kinsatser-till-f%C3%B6rskolebarn.pdf> (s.24 - 71= 43 sider)
- Evensen, K. V., & Standal, Ø. F. (2017). "I Guess that the Greatest Freedom ...": A Phenomenology of Spaces and Severe Multiple Disabilities. *Indo-Pacific Journal of Phenomenology*, 17(2), 1-11. doi:10.1080/20797222.2017.1356628 (11 sider)
- Goldbart, J., Chadwick, D., & Buell, S. (2014). Speech and language therapists' approaches to communication intervention with children and adults with profound and multiple learning disability. *International journal of language & communication disorders*, 49(6), 687-701. (14 sider)
<http://ezproxy.vid.no/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=c8h&AN=103911136&site=ehost-live>
- Griffiths, C., & Smith, M. (2017). You and me: The structural basis for the interaction of people with severe and profound intellectual disability and others. *Journal of Intellectual Disabilities*, 21(2), 103-117. (14 sider) <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1744629516644380>
- Koski, K., & Launonen, K. (2012). Assessing the communication skills of carers working with multiple learning disabilities: a case study. *International journal of language & communication disorders*, 47(6), 685-695. (10 sider)
<http://ezproxy.vid.no/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=c8h&AN=104430798&site=ehost-live>
- Midtlin, H. S., Næss, K.-A. B., Taxt, T., & Karlsen, A. V. (2015). What communication strategies do AAC users want their communication partners to use? A preliminary study. *Disability and rehabilitation*, 37(14), 1260-1267. (7 sider)
- Næss, K.-A. B., & Karlsen, A. V. (2015). *God kommunikasjon med ASK-brukere*. Bergen: Fagbokforlaget (250 sider)
- Phelvin, A. (2013). Getting the message: intuition and reflexivity in professional interpretations of non-verbal behaviours in people with profound learning disabilities. *British Journal of Learning Disabilities*, 41(1), 31-37. (6 sider)
<http://ezproxy.vid.no/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=c8h&AN=104314608&site=ehost-live>
- Rowland, C., & Fried-Oken, M. (2010). Communication Matrix: A clinical and research assessment tool targeting children with severe communication disorders. *Journal of pediatric rehabilitation medicine*, 3(4), 319-329. (10 sider)
- Statped (2013). *Samspill, lek og kommunikasjon: taleteknologi - en vei til aktiv deltakelse for små barn*. Oslo: Statped.(56 sider)
- Siegel-Causey, E., & Bashinski, S. M. (1997). Enhancing initial communication and responsiveness of learners with multiple disabilities: A tri-focus framework for partners. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 12(2), 105-120. (15 sider)
- Wilder, J., Magnusson, L., & Hanson, E. (2015). Professionals' and parents' shared learning in blended learning networks related to communication and augmentative and alternative communication for people with severe disabilities. *European Journal of Special Needs Education*, 30(3), 367-383. (14 sider)
- Winlund, G., & Bennhagen, S. R. (2004). *Se mig! Hør mig! Førstå mig!* (3.oppl.2009. ed.). Stockholm: Stiftelsen ala. (229 sider)

Ressurslitteratur

- Dewart, H. & Summers, S. (2012). Pragmatisk profil *Pragmatisk profil manual og skjema - barn og voksne*
 Retrieved from <http://www.tavsgruppen.dk/download/pragmatiskprofil/>
- Grove, N., Bunning, K., Porter, J., & Olsson, C. (1999). See what I mean: Interpreting the meaning of communication by people with severe and profound intellectual disabilities. *Journal of Applied*

Research in Intellectual Disabilities, 12(3), 190-203.

Koski, K., Martikainen, K., Burakoff, K., & Launonen, K. (2010). Staff members' understandings about communication with individuals who have multiple learning disabilities: A case of Finnish OIVA communication training. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 35(4), 279-289. (10 sider)

Mencap. (2010). Mental Capacity Act resource pack. Link https://www.mencap.org.uk/sites/default/files/2016-06/mental%20capacity%20act%20resource%20pack_1.pdf

Mencap. (2010/2011). Involve me. Increasing the involvement of people with profound and multiple learning disabilities (PMLD) in decision making and consultation. Link https://www.mencap.org.uk/sites/default/files/2016-07/Involve%20Me%20practical%20guide_full%20version.pdf

Porter, J., Ouvry, C., Morgan, M., & Downs, C. (2001). Interpreting the communication of people with profound and multiple learning difficulties. *British Journal of Learning Disabilities*, 29(1), 12-16. doi:10.1046/j.1468-3156.2001.00083. <http://ezproxy.vid.no/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=afh&AN=5681384&site=ehost-live>

Statped. God ASK <http://www.statped.no/godask>

Tetzchner, M. & Martinsen, H. (2002) *Alternativ og supplerende kommunikasjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Utdanningsdirektoratet. ASK - veileder. Link. <https://www.udir.no/ask>

Utdanningsdirektoratet. *Rettingheter for elever med behov for ASK*. Link <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/ASK/rettigheter/>

Fagutvikling ved bruk av videoanalyse

Practice development emphasizing video analysis in team

Fakta om emnet	Undervisning	Praksis
Emnekode: MAMEDBO-503 Antall studiepoeng: 10 Tilbys som enkeltemne: Nei Emnestatus: Valgemne	Undervisningsspråk: Norsk Undervisningssted: Sandnes Undervisningstermin: Høst Obligatorisk undervisning: Ja	Praksisstudier: Nei Praksisomfang: x timer/uker
Studienivå: Høyere grad		Studentarbeidsomfang
Plassering i studieløpet Heltid: Ikke fastsatt Deltid: Ikke fastsatt Forkunnskapskrav: MAMEDBO-501- Samspill og kommunikasjonsutvikling		Undervisningsomfang: 30 timer Omfang studentstyrt arbeid: 240 timer Totalt antall studentarbeidstimer: 270 timer

Innhold

Emne Fagutvikling ved bruk av videoanalyse bygger på de to foregående emnene Samspill og kommunikasjonsutvikling og ASK. Dette emnet gir kunnskap om fagutviklingsprosesser som fremmer sensitivitet, samvær og kommunikasjon med personer som uttrykker seg med kroppslige og emosjonelle uttrykk eller har begynnende symbolforståelse.

Bruk av video er et sentralt verktøy i å forstå og utvikle kommunikasjon og samspill. Emnet legger særlig vekt på bruk av metoden og videoanalyse i team som bygger på et relasjonelt teoriperspektiv. Gjennom analyse av videoklipp individuelt eller i team kan en reflektere over samspillet og drøfte mulige fortolkninger og samskape forståelser av hva som kan fremme god og meningsfull kommunikasjon. Emnet forutsetter derfor mulighet for å være i en praksis eller hospitering der studenten kan gjennomføre videoanalyse. Video gir mulighet for å se hendelser og samspill på nytt, analysere og dele fortolkninger av videoklippet i team.

Videre fokuseres det på bruk av praksisfortellinger og refleksjon som ressurser i fagutviklings- og kvalitetsarbeid.

Bruk av video reiser både etiske og juridiske spørsmål. Emnet vil derfor belyse hvordan man kan ivareta personvern, taushetsplikt og samtykke til bruk av videoeksempler for å fremme utviklings-støttende samspill og kommunikasjon.

Hovedtemaer:

- Utfordringer i fagutviklings- og kvalitetsarbeid i tjenestetilbud for personer med omfattende funksjonsnedsettelse
- Virkemiddel og faktorer som fremmer kvalitet i arbeid med mennesker
- Bruk av praksisfortellinger og refleksjon som fagutviklingsverktøy
- Bruk av videoanalyse i team
- Etiske og juridiske implikasjoner ved bruk av video i fagutviklings- og kvalitetsarbeid

Læringsutbytte

Etter fullført emne skal studenten ha følgende læringsutbytte, inndelt i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskaper

- Studenten har inngående kunnskap om virkemiddel og faktorer som fremmer kvalitet i tjenestetilbud
- har inngående kunnskap om hvilke utfordringer en kan møte i fagutviklingsarbeid i tjenestetilbud til personer med omfattende funksjonsnedsettelse
- har avansert kunnskap om bruk av videoanalyse i team

Ferdigheter

Studenten

- kan gjennomføre selvstendig videoanalyse i team
- kan initiere og gjennomføre lokale fagutviklingsarbeid i tjenester til personer med omfattende funksjonsnedsettelse

Generell kompetanse

- Studenten kan reflektere kritisk over etiske og juridiske utfordringer ved bruk av video i fagutviklings- og kvalitetsarbeid
- kan tilrettelegge for bruk av refleksjon og praksisfortellinger som ressurs i fagutviklingsarbeid

Arbeids- og undervisningsformer

- Forelesninger
- Dialog og diskusjon i klasserom
- Videoseminar – verksted
- Arbeid med oppgaver individuelt og i grupper på læringsplattformen mellom samlingene.

Obligatoriske aktiviteter

Studenten skal gjennomføre 'videoveiledning i team', individuelt eller i gruppe. De skriver en skriftlig rapport fra arbeidet med «Video i team», +/- 2000 ord, som grunnlag for eksamen.

Vurderingsuttrykk: godkjent / ikke godkjent

Vurderingsordning

Vurderingsform	Varighet	Vurderingsuttrykk	Vekting
Muntlig presentasjon	1 t	Bestått/ikke bestått	100/100

Utfyllende informasjon om eksamen/vurdering: Presentasjon av video og rapport der studenten må formidle individuell analyse og refleksjoner over arbeidsformen og aktuelt pensum.

Pensum

- Ahlström, G., & Wadensten, B. (2010). Encounters in close care relations from the perspective of personal assistants working with persons with severe disability. *Health & social care in the community*, 18(2), 180-188. (8 sider)
- Anderson, C. (2006). Early communication strategies: using video analysis to support teachers working with preverbal pupils. *British Journal of Special Education*, 33(3), 114-120. (6 sider)
- Bergland, Å., & Moser, I. (2013). *Kvalitetsarbeid i helsetjenester til eldre*: Cappelen Damm akademisk. (s. 11-23) (12 sider)
- Døhlie, E., & Støkken, A. M. (2013). *Fagutvikling i velferdstjenester*: Universitetsforlaget. (s. 13-22) (9 sider)
- Fjetland, K. J., & Gjermestad, A. (2018). Medborgerskap og alvorlig utviklingshemming. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 21(02), 148-162. (14 sider)
- Galaasen, S. M. (2010). Video som observasjons-og analyseverktøy: Å se med «mikroskop». In K. Stensæth, A. T. Eggen, & R. S. Frisk (Eds.), *Musikk, helse, multifunksjonshemming*: Norges musikkhøgskole. (14 sider)
- Gjermestad, A., & Luteberget, L. (2016). Fortellinger kan bidra til nye innsikter hos omsorgspersonalet i botilbud til personer med multifunksjonshemming. *Psykologi i kommunene*, 51(2), 31-42. (11 sider)
- Griffiths, C. (2015). Small is Insightful: A Method for the Microanalysis of Behaviour and Communication. *Nursing and Care*, 4(6). (8 sider).
- Griffiths, C., & Smith, M. (2016). Attuning: a communication process between people with severe and profound intellectual disability and their interaction partners. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 29(2), 124-138. (14 sider)
- Helsedirektoratet. (2018). *Veileder til oppfølging av personer med og sammensatte behov*. Helsedirektoratet) (60 sider)
- Helsedirektoratet. (Versjon 1.0). *Video-, lyd- og bildeoptak i helse- og omsorgssektoren - en veileder*. HelseDirektoratet.(60 sider)
- Holgensen, S.-E., Fink-Jensen, K., Nielsen, A., & Rønholt, H. (2003). *Video i pædagogisk forskning: krop og udtryk i bevægelse*: Institut for idræt/Hovedland. (s.124-153, totalt 30 sider)
- Hundeide, K., & Edenhammar, K. (2011). *Vägledade samspel i äldreomsorgen*. ICDP Publisher
- Lervig, C., & Kirkebæk, B. (2005). *Ingen lyd er forkert. Musikk improvisasjon og samopplevelse*. Døveskolernes Materialecenter. Ålborg. (s. 92-100, 8 sider)
- Lorentzen, P., Myhrer- Næss, P., & Pettersen, M. (2018). *Samværets praksis*: Universitetsforlaget. (s. 17-19 og 47-58) (13 sider totalt)
- Løvås, M. (2010). Mulighetens briller. I T. Horgen, K. Slåtta & A. Gjermestad (Eds.), *Multifunksjonshemming: livsutfoldelse og læring*. Oslo: Universitetsforlaget (6 sider)
- Maes, B., Lambrechts, G., Hostyn, I., & Petry, K. (2007). Quality-enhancing interventions for people with profound intellectual and multiple disabilities: A review of the empirical research literature. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 32(3), 163-178.
- Sollied, S., Kirkebæk, B., Christensen, M., & Harmon, T. (2016). *Videoanalyse i team: at skabe og dele viden i udviklingsstøttende netværk*. København: Dansk Psykologisk forlag.(Hele boken. 223 sider)
- Wilder, J. (2008). Video observations of dyadic interaction: Behaviour style of presymbolic children. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 10(2), 104-124. (20 sider)

Ressurs litteratur

- Jacobsen, F., & Staff, H. (1991). *Videologi : håndbok i videoproduksjon*. Finstadjordet: Amalie forl.
- Stensæth, K., Eggen, A. T., & Frisk, R. S. (2010). *Musikk, helse, multifunksjonshemming*: Norges musikkhøgskole.

